

Starodawne Charnowo

Władysław Goliński

Ustka, listopad 2021, październik 2022.

Spis treści

Nazwa Charnowo.....	2
Goci i Gepidzi- kultura wielbarska.....	2
Znaleziska niemieckie z Charnowa.....	3
Opis prastarej drogi i drogi ze średniowiecza ze Słupska do Ustki.....	4
Charnowo z czasu spisania Umowy Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.....	5

Nazwa Charnowo

Niemieckie źródła rejestrują dopiero w 1310 roku nazwę jako Charnov co w języku słowiańskim a dokładnie kaszubskim jest "Charnowò". W nazwie jest typowe dla tej części Pomorza zastosowanie grupy "ar" [...] pomiędzy spółgłoskami, jak w kaszubskim wyrazie "chrana", tj. 'sucha trawa, bezwartościowa pasza. Po polsku nazwa brzmiałaby Chronowo.[...]'¹ Obecna niemiecka nazwa wsi to Arnshagen.

Hasło Charnowo w; Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, tom I, Szlurpkiszki – Warłynka, Warszawa 1892, strona 548. [...] **Charnowo**, niem. *Arnshagen*, wś, pow. słupski na Pomorzu, ma 389 mk. i st. p. [...] ²

Goci i Gepidzi- kultura wielbarska

Goci po swojej wędrówce rozpoczętej w I w. n.e. z terenów dzisiejszej południowej Szwecji przez Pomorze, przy pomocy, a często i walcząc przeciw innym ludom, rozpoczęli wielkie przemieszczenia ludów.

Jednemu można dać wiary, jeśli idzie o kronikę Jordanesa (pisaną w sześć wieków od autentycznych wydarzeń)- Goci przyплыли z północy i zajęli południowy brzeg Bałtyku, na końcu przybyli Gepidzi. Największe występowanie cmentarzysk Gotów i Gepidów jest na Kaszubach.

Nie sposób oczekiwać aby ludność zamieszkująca te ziemie i będąca u siebie (np. ludność kultury pomorskiej) pozwalała bez walki odebrać sobie terytorium niezbędne do życia. Archeolodzy sporadycznie odnotowują pola walki, miejscowa ludność często w legendach zachowała informacje o polu bitwy. Przekaz słowny jednak umiejscawiał to w okresie wojny trzynastoletniej lub mówił o szwedzkim rodowodzie. Faktycznie były to pola walki z okresu inwazji Gotów i Gepidów.

Przyczyną powstania cmentarzysk, potocznie zwanych kamiennymi kręgami było „przejście” Gotów, ludu wywodzącego się ze Skandynawii, celem ich wędrówki było Cesarstwo Rzymskie.

Kulturę wielbarską tworzą zatem Goci i Gepidzi i tubylcze ludy wchłonięte. Goci przekazują swoje zwyczaje jako dominujące wobec tej przygarniętej ludności, mającej odmienną przecież kulturę. A więc w okresie wpływów rzymskich zwyczaje gockie zostały narzucone ludności Pomorza i dorzecza Wisły.

Cmentarzyska Gotów i Gepidów występują na całym Pomorzu i wzdłuż Wisły i Bugu. Właściwie są to cmentarzyska ludności kultury wielbarskiej³ pozwalają poznać obrządek pogrzebowy tej kultury, mówią jednak też o miejscu pochodzenia tej zamorskiej ludności- z Północy a dokładnie z południowej Skandynawii.

Pobyt Gotów i Gepidów w powiecie słupskim pozostawił również pewne ślady- zabytki- zapewne z cmentarzyska- pozostał jeden niepełny kamienny krąg. Znajduje się to cmentarzysko niedaleko od dzisiejszej Ustki, w Dębinie (do dzisiaj pozostały tylko 3 głązy tego kręgu). W latach 30. XX w. we wsi Charnowo prowadzone były badania niemieckich archeologów: znaleziska⁴ tam odkryte wskazują na pochodzenie z kultury wielbarskiej. Ponadto cmentarzysko Gotów znajduje się w

¹ Ewa Rzetelska- Feleszko; Słowiańskie Nazewnictwo Pomorza Środkowego [w:] VI Konferencja Kaszubsko-Pomorska, Materiały- Darłowo 2000

² Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, tom I, Szlurpkiszki – Warłynka, Warszawa 1892, s.548.

³ Kultura wielbarska stanowi związek Gotów i Gepidów z ludnością tubylczą, o dominującej swojej, przyniesionej, kulturze i zachowanym swoim języku.

⁴ Walter Witt; Urgeschichte des Stadt- und Landkreises Stolp, Stolp 1934, S. 90- Bild 39.

Grzybnicy, inne w Węsiarach (patrz zdjęcia powyżej), Odrach ... Oto co mówi o badaniach w Grzybnicy (nieдалеko Sławna) Krystyna Huhala, archeolog; „...W trakcie badań wykopaliskowych, prowadzonych w latach 1974-1986 zbadano przestrzeń około 3 ha, odkrywając: cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich (poł. I - pocz. III wieku n.e.),..”

Centralny kamienny krąg na cmentarzysku w Węsiarach (koło Kościerzyny), są też widoczne kurhany

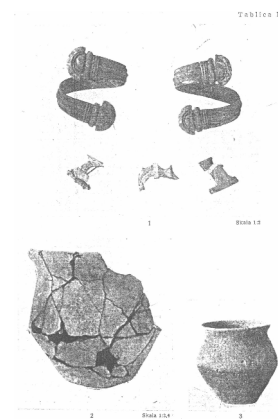
Kamienne kręgi na cmentarzysku w Odrach

Znaleziska niemieckie z Charnowa

Z dokonanych w Charnowie, w latach 30. XX wieku znalezisk archeologicznych (znaleziono biżuterię i przedmioty użytkowe ludu Gotów). Trudno powiedzieć czy odkryto cmentarzysko zbudowane jako kamienne kręgi, Goci budowali też cmentarzyska szkieletowe. Jakkolwiek wiadomo, że plemiona Gotów i Gepidów osiedliły się przejściowo w Charnowie. Mogło to mieć miejsce pomiędzy I a IV wiekiem n.e. Goci i Gepidzi tworzyli, jak już wspomniałem, z miejscową ludnością więzi określane w archeologii kulturą wielbarską, jednak zwyczaje pozostawały zwyczajami Gotów, w IV w. n.e. plemiona tej ludności odeszli na południowy wschód, aż nad Morze Czarne.

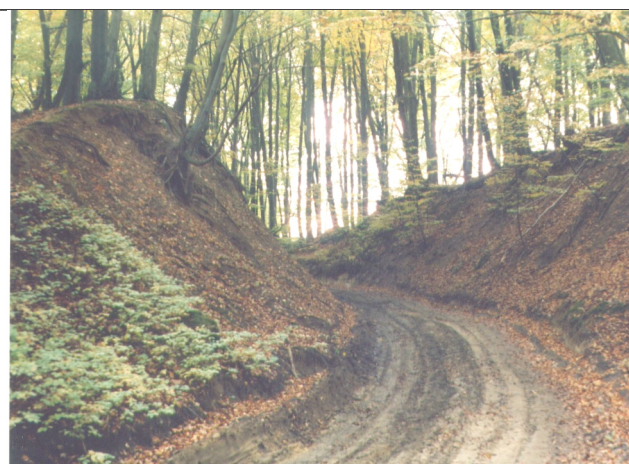
39. Riemenzunge, Fibel, Armringe mit Schlangenkopf, Gürtelteil aus dem Fund von Arnshagen.³

39. Bransolety z węzłowatymi główkami... - element wspólny. Cmentarzysko w Węsiarach

Opis prastarej drogi i drogi ze średniowiecza ze Słupska do Ustki

Jeszcze dzisiaj można odtworzyć niektóre odcinki tych dróg łączących grody ludności kultury łużyckiej- lokalnie droga łączyła ...Gałęzinowo z Żoruchowem..., była jednak konieczność przejścia przez bród, który był w miejscu, gdzie dzisiaj mieści się zamek w Słupsku. Dalej od Gałęzinowa wiodła ta droga, idąc ze Słupska do Ustki, już jako droga powstała znacznie później- wydeptana bowiem była przez pierwszych przybyłych tu Słowian w VI w., droga ta wiodła wzdłuż Słupi do Charnowa– później przez miejsce nie istniejącej jeszcze wtedy wsi Wodnica i prowadziła do Ustki a ściślej do warowni w Ustce, która mieściła się na skarpie nad morzem na wschodnim brzegu zachodniej odnogi rzeki, w jej ujściu, bród przez Słupię przechodził w miejscu gdzie dzisiaj jest most kolejowy, no może trochę od mostu w stronę morza- patrz na stare plany osady i portu, pokazują most kolejowy gdzie był ów bród.

Fot. 2 Droga ze Strzelinka do Zamełowa...
Gałęzinowa, Charnowa 2005

Fot. 3 Droga z Gałęzinowa do Charnowa (po
lewej szkoła w Charnowie), 2008

Fot. 4 Droga z Wodnicy do Charnowa, 2006

Fot. 5 Droga w Charnowie (wjazd do Charnowa),
2005

Charnowo z czasu spisania Umowy Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.

[...] Jest rok 1337. W obecności licznych świadków zostaje spisany w mieście Słupsku dokument, określający strony oraz zakres i warunki sprzedaży terenów położonych wzdłuż rzeki Słupi poczynając od jej ujścia, aż po Bruskowo i Machowino. Dokument ten istnieje obecnie w trzech wersjach językowych. Zarówno tekst podstawowy- łaćński jak i tłumaczenie na język polski pochodzą z książki: Świąchowski Zygmunt, Mertka Józef, *Z DZIEJÓW SŁUPSKA I USTKI, POZNAŃ, SŁUPSK, 1958*. Tekst niemiecki pochodzi z książki: *STOLPMÜNDE; Verfaßt im Jahre 1936 von WALTER DOMINICK, Herausgegeben anlässlich des Patenschaftstreffens in Glückstadt, am 9. und 10 Mai 1959, von DR. WALTER KUSCHFELD, VERLAG, STOLPER HEEIMATKARTEREI, LÜBECK DRUCK, EUGEN RADTKE, LÜBECK*.

Poniżej fragment oryginalnego tekstu: [...] ⁵

*In nomine Sanctae et Individuae
Trinitatis Amen. Ne acta humana excidant a
memoria, quae res fragilis est, necesse est,
ut ea testibus idoneis et publicis
perhennentur instrumentis. Hinc est, quod
notum sit Christi fidelibus, praesentis
nationis et posterae universis, quod nos
Jesko Miles dictus de Slauu, et Jesko Famulus
dictus de Rügenwald, dilectus noster
patruelis, animo deliberato maturo
amicorum nostrorum et consultorum
consilio, consensuque proprio, honestis viris
et incolis praesentibus et futuris universis, in
ciuitate Stolp in Pomorania residentibus,
indaginem Arndeshagen,*

W imię świętej i nierozdzielnej
Trójcy. Amen. Aby ludzkie działania z
pamięci, która jest rzeczą kruchą, nie
zniknęły, konieczne jest, by zostały one
ustalone przez pewne i jawne
świadcstwa i pisma. Wszystkim przeto
wiernym Chrystusa tak współczesnym
jak i przyszłym chcemy, aby było
wiadome, że my Jaško, rycerz zwany ze
Sławna, oraz Jaško, giermek zwany z
Darłowa, nasz kochany krewniak, po
dojrzałym namyśle z przyjaciółmi
naszymi i rzecznikami, jako też z
własnego postanowienia, przekazaliśmy
wszystkim szanownym współczesnym i
także przyszłym mężom i mieszkańcom
miasta Słupska na Pomorzu **zagrodę
Charnowo,**

Im Namen der heiligen und
unzertrennlichen Dreieinigkeit. Amen. Damit
die menschlichen Handlungen sich nicht aus
dem Gedächtnisse, welches ein
vergänglichliches Ding ist, verlieren, ist es
notwendig, daß sie durch tüchtige Zungen
und öffentliche Instrumente beurkundet
werden. Wir thun daher allen treuen
Christen gegenwärtiger und zukünftiger Zeit
kund und zu wissen, daß wir Jeskow,
genannt Miles von Schlawe und Jeskow,
genannt Famulus von Rügenwalde, unser
geliebter Vetter, nach reiflicher Überlegung
auf den Rath unserer Freunde und
Sachwalter und mit eigner Zustimmung,
allen ehrbaren, gegenwärtigen sowohl als
zukünftigen Männern und Bewohnern der
Stadt Stolp in Pommern den Distrikt
Arenshagen,

*nec non totum et integrum portum
Stolpesmunde dictum, penes aquam
stolpensem tam ab una quam alia parte
situm,*

jak również cały i niepodzielny port
Ustka, położony po obu stronach rzeki
Słupi,

sowie den ganzen und unversehrten
Hafen Stolpmünde, auf beiden Seiten
des Stolpeflusses gelegen,

Pochodzenie informacji z dokumentu kancelaryjnego mówiącego o położeniu zagród, osad, strumyków... jest w pełni wiarygodne, dlatego wymienienie istnienia „zagrody” Charnowo (Arndeshagen) jest w pełni wiarygodne.

⁵ Władysław Goliński; Grodzisko- port w miejscu ujścia Słupi, maszynopis, 2022, s. 3.
<https://biblioteka.ustka.pl/images/stories/literatura/golinski/art14a.pdf>

Poniżej zostanie przedstawione nazewnictwo dla topograficznych nazw własnych wg zasady:

Nazwa miejscowości lub miejsca, inna nazwa topograficzna użyta w dokumencie- wersja w języku łacińskim	Nazwa zastosowana na mapie; SŁUPSK, Mapa operacyjna, Wojskowy Instytut Geograficzny 1936 r. (Reedycja ark. 33)	Współczesna nazwa administracyjna
--	--	-----------------------------------

Arndeshagen	Arnshagen	Charnowo
-------------	-----------	----------

Charnowo, kościół p. w. Znalezienia Krzyża Świętego, wiosna 2021 (wieża kościoła jest ze średniowiecza)

Charnowo, Słupia na wysokości kościoła, jesień 2004